

ریشه های

شخصیت

علی(ع)

مردان بزرگ همواره، امواج بزرگی پیرامون خود پخش می کنند

زمانهای بعد از خود، نیز نفوذ می کند. و قطروسیعی را نیز فرا می گیرد. و قدرت این نفوذ به عظمت شخصیت انسان، بستگی کامل دارد.

در میان تمام شخصیت های بزرگ جهان هیچ کس به اندازه علی (ع) مورد داوریهای ضد و نقیض نشده، و در صحنه جذب و دفع، مورد توجه دو قطب مخالف نگردیده است، از میان شخصیت های عظیم آسمانی، فقط حضرت مسیح را می توان، در این قسمت مانند علی دانست، زیرا شخصیت وی نیز در قلمرو دوستی و دشمنی، تسویه دو گروه کاملاً متضاد را، به خود جلب نموده و از این راه يك نوع مشابهتی میان این دو رهبر آسمانی بوجود آمده است.

حضرت مسیح به پندار غالب مسیحیان جهان،

در باره شخصیت های بزرگ جهان داوریهای ضد و نقیض زیاد انجام می گیرد، دوستانی پیدا می کنند که در راه آنان سرازیر نمی شناسند و پروانه وار، جان خود را فدای راه دوست می کنند، و به جرم دوستی، تحت سختترین شکنجه ها قرار می گیرند، و تا پای جان می ایستند.

در برابر این دوستان؛ دشمنانی پیدا می کنند، لجاج و کینه توز، که به هیچ قیمت حاضر نمی شوند دست از عداوت و دشمنی خود بردارند، و راه صلح و صفارا پیش گیرند و در حقیقت اگر شخصیت دوست تراش است، دشمن ساز هم هست.

گاهی دوستی و دشمنی این افراد، به اندازه ای قوی و نیرومند می شود که برای خود حدود مرزی نمی شناسد. و ابعاد زمان و مکان را شکسته و به

پیامبر (ص) از وجود این دو جناح منحرف در آینده کاملاً آگاه بود و در یکی از سخنان خود به علی (ع) چنین فرمود: **هَلِكْ فَيْكِ اِثْنَانِ مَجْبِ غَالٍ وَمِبْغَضِ قَالٍ**: دو گروه در راه تو، به هلاکت می‌رسند گروهی که درباره تو غلو نموده، و افراط ورزند، دسته‌ای که عداوت و دشمنی تو را به دل بگیرند.

یک نوع مشابهت دیگری میان علی، و حضرت مسیح نیز حکمفرماست و آن، نقطه‌ای است که این دو شخصیت در آنجا، دیده به جهان گشوده‌اند، مسیح در سرزمین مقدسی به نام «بیت اللحم» (البته نه بیت المقدس) به دنیا آمد، و از این طریق، بر پیامبران دیگر بنی اسرائیل یک نوع برتری پیدا کرد، سرور آزادگان در خانه خدا «کعبه» به طور اعجاز آمیز، دیده به جهان گشود، اتفاقاً در خانه خدا (مسجد کوفه) نیز شربت شهادت نوشید و در برابر آن «حسن مطلع» دارای این «حسن ختامی» گردید، که کاملاً بی سابقه بوده و شایسته است که درباره او چنین گوئیم «نازم به حسن مطلع و حسن ختام او» (۲)

مثلت شخصیت علی (ع):

از نظر روانشناسان شخصیت هر فردی، مدیون سه عامل مهم است که هر یک در انعقاد و تکون شخصیت تأثیر بسزائی دارد گوئی روحیات و صفات درونی و طرز تفکر انسان، بسان مثلثی است که از

همان خدای مجسم و متجسد است که برای نجات بندگان خود از گناه موروثی از پدر (آدم) به روی زمین آمد، و سرانجام مصلوب گردید؛ و او در نظر يك مسیحی، جزالوهیت شخصیت دیگری ندارد!! (۱) در برابر این جمعیت، گروه یهود، در جناح کاملاً متضاد قرار گرفته و او را به کذب و دروغ متهم نموده‌اند و شنیع ترین تهمت را که قلم از ذکر آن شرم دارد، به مادر پاك او مریم نسبت داده‌اند!

يك چنین تضاد و نوسان درباره علی نیز به روشنی وجود دارد، گروهی از فرط علاقه و کمی ظریفیت و کوتاهی دید فکر، سرور یکتا پرستان را تا مقام الوهیت بالا برده، و کرامت‌های او را که در طول زندگی از او دیده شده است، گواه خدائی و الوهیت او گرفته‌اند، و متأسفانه این گروه نام مقدس «علوی» را بر روی خود نهادند و هم اکنون افراد زیادی از این مکتب پیروی می‌نمایند! جای تأسف است که دستگاه تبلیغاتی شیعه، تا کنون نتوانسته است از این عواطف سرشار بهره برداری کند، و چهره واقعی علی (ع) را برای آمان بنمایاند، و این عده را به جاده توحید و یکتا پرستی که خود امیر مؤمنان (ع) افتخار جانبازی در آن راه را داشت، رهبری کند. در برابر این گروه از نخستین روزهای خلافت ظاهری «امام» دسته‌ای عداوت او را به دل گرفته، و پس از مدتی به صورت گروه‌هایی به نام «خوارج» و «نواصب» درآمدند.

(۲) حسن مطلع و حسن ختام از اصطلاحات فن بدیع است که نخستین بیت از قصیده و آخرین بیت از آن، آنچنان شیوا باشد، که توجه شنونده را برای همیشه حتی پس از پایان یافتن آن، به خود جلب کند و حلاوت سخن و یا شعر آن را در کام اوباقی بدارد.

که در ماورای این امور سه گانه مسأله اراده و خواست خود انسان قرار گرفته است .

شخصیت موروثی علی (ع) :

امیر مؤمنان از صلب پدری ، چون ابوطالب دیده به جهان گشود . ابوطالب بزرگ، بطحاء (مکه) و رئیس بنی هاشم بود، و سراسر وجود او، کانونی از سماحت و بخشش ، و عطوفت و مهر ، جانبازی و فداکاری در راه هدف و آئین توحید بود .

درست روزی که عبدالمطلب جسد پیامبر درگذشت ، پیامبر هشت سال تمام داشت ، از آن لحظه تا چهل و دو سال ، ابوطالب حراست و حفاظت پیامبر را در سفر و حضر، برعهده گرفت ، با عشق و علاقه بی نظیری ، در راه اهداف پیامبر که گسترش آئین یکتاپرستی در جهان بود ، جانبازی و فداکاری نمود ، و انگیزه او در این دفاع مقدس ، جز عشق به هدف و علاقه به معنویت، چیز دیگری نبود . و این حقیقت در بسیاری از اشعار که در دیوان

او موجود است، کاملاً منعکس می باشد مانند :

لِيَعْلَمَ خِيَارَ النَّاسِ اَنْ مُحَمَّدًا

نبی کموسی و المسیح بن مریم (۱)

: افراد پاک و خوش طینت باید بدانند که محمد،

پیامبر است بسان موسی (ع) و مسیح (ع)

و نیز می گوید :

اَلَمْ تَعْلَمُوْا اَنَا وَ جَدُّنَا مُحَمَّدًا

رسولا کموسی خطفی اول الکتب (۲)

: آیا نمی دانند که محمد بسان موسی پیامبر

پیوستن این سه ضلع به یکدیگر ، پدید می آید، و این سه عامل عبارتند از :

۱ - وراثت ۲ - آموزش و فرهنگ ۳ - محیط زندگی . صفات خوب و بد و روحیات عالی و پست انسانها به وسیله این سه عامل پی ریزی گردیده و رشد و نمود می کند .

درباره عامل « وراثت » سخن کوتاه اینک : فرزندان ما نه تنها، مال و ثروت و صفات ظاهری مانند شکل و قیافه را از ما به ارث می برند ، بلکه روحیات و صفات درونی پدر و مادر را به وسیله عامل وراثت نیز به ارث می برند و پدر و مادر با جدا کردن دو جزء از خود (اسپر) و (اوول) صفات بیرونی و درونی خود را به طور خلاصه و فهرستوار ، به سلولی که از بهم پیوستن این دو جزء به وجود می آید، منتقل می سازند « سلول جنین » همراه با پرورش صفات موروثی، رویه تکامل می گذارد .

تأثیر فرهنگ و محیط که دوشخصیت انسان را تشکیل می دهند ، در پرورش سجایای عالی که دست آفرینش در نهاد هر انسانی به ودیعت نهاده و یا تربیت صفاتی که کودک از پدر و مادر به وراثت برده است، نقش مهمی را دارند ، یک آموزگار می تواند سر نوشت کودکی و یا کلاسی را پی ریزی کند، چه بسا محیط ، افراد آلوده را پاک و یا افراد پاک را آلوده می سازد ، و قدرت این دو عامل آن چنان مسلم و روشن است که ما خود را از هر نوع بیان گسترده بی نیازی دانیم (البته نباید فراموش کرد

۱ - مجمع البیان ج ۴ ص ۳۷

۲ - سیره ابن هشام ج ۱ ص ۳۵۲

آسمانی است و نبوت و پیامبری او در سر لوحه کتابهای آسمانی نوشته شده است .

هرگز يك چنین فداکاریها و جانبازی که به قیمت زندانی شدن وی با تمام بنی هاشم در میان دره ای، تمام گردید، نمی تواند انگیزه ای جز عشق به هدف ، و علاقه عمیق او به معنویت، داشته باشد و علاقه های خویشاوندی و سایر عوامل مادی ، نمی تواند يك چنین روح فداکاری، در انسان پدید آورد .

دلایل ایمان ابوطالب به آئین برادرزاده خود به قدری زیاد است که توجه قاطبه محققان بی نظر را به خود جلب نموده است، متأسفانه گروهی روی تعصب های باطل در مرتوقف درباره ابوطالب باقی مانده و گروه دیگر جسارت را بالاتر برده، او را يك فرد غیر مؤمن معرفی کرده اند .

اگر يك دهم دلایلی که درباره اسلام ابوطالب در کتابهای تاریخ و حدیث موجود است درباره شخص دیگری وجود داشت، برای احدی در ایمان و اسلام او جای تردید و شك باقی نمی گذاشت، اما انسان نمی داند که چرا این همه دلایل روشن نتوانسته است قلوب گروهی را روشن سازد ؟ !

شخصیت مادر علی (ع) :

مادر وی فاطمه دختر اسد فرزند هاشم است، وی از نخستین زنانی است که به پیامبر ایمان آورده و پیش از بعثت از آئین ابراهیم پیروی مینمود، او همان زن

با کدمنی است که هنگامی که دچار درد زایمان گردید، راه مسجد الحرام را پیش گرفت و خود را به دیوار کعبه، نزدیک ساخت و چنین گفت :

خداوندا به تو پیامبران و کتابهایی که از طرف تو، نازل شده اند و نیز به سخن جدم ابراهیم سازنده این خانه ، ایمان راسخ دارم، پروردگارا به پاس احترام کسی که این خانه را ساخت ، و به حق کودکی که در رحم من است، تولد این کودک را برای من آسان فرما ! ...

لحظه ای نگذشت فاطمه بنت اسد، به صورت اعجاز آمیزی وارد خانه خدا شد و در آنجا وضع حمل نمود (۱)

این فضیلت بزرگ را قاطبه محدثان و مورخان شیعه و دانشمندان علم انساب در کتابهای خود نقل کرده اند و در میان دانشمندان اهل تسنن گروه زیادی به این حقیقت تصریح نموده و آنرا يك فضیلت بی نظیری خوانده اند (۲)

حاکم نیشابوری می گوید : ولادت علی در داخل کعبه به طور توأثر به ما رسیده است (۳)

«آلوسی» بغدادی صاحب تفسیر معروف می - نویسد : تولد علی در کعبه در میان ملل جهان مشهور و معروف است و تاکنون کسی به این فضیلت دست نیافته است (۴)

۱ - کشف الغمّة ج ۱ ص ۹۰

۲ - مانند مروج الذهب ج ۲ ص ۳۴۹ - شرح الشفاء ج ۱ ص ۱۵۱ و غیره ...

۳ - مستدرک حاکم ج ۳ ص ۴۸۳

۴ - شرح قصیده عبدالباقی افندی ص ۱۵